

UDÁLOST MĚSÍCE

100. VÝROČÍ PROTRŽENÍ PŘEHRADY NA BÍLÉ DESNÉ

Strašná zvěst o protržení přehrady otrásla poklidným ovzduším desenského údolí. Bylo 18. září 1916 okolo 16. hodiny. Nervy všech občanů byly v očekávání příštích neznámých událostí napnuty k prasknutí. Nikoho ani nenapadlo, že se v následujících 20 minutách promění krásné desenské údolí v písečnou a bahnitou spoušť pokrytou hromadou sutin... Na sto let starou tragickou událost lidé vzpomínou v neděli 18. září 2016 na místě Protržené přehrady v Jizerských horách.

Připomínkovou akci katastrofy, při níž přišlo podle nejnovějších zjištění o život 65 lidí, pořádají na den přesně po sto letech od tragédie obec Albrechtice v Jizerských horách, město Desná, Lesy ČR a Povodí Labe společně se Správou CHKO Jizerské hory. Všichni společně důstojně připomenou událost, která byla největší katastrofou regionu a jež nemá v novodobé historii obdoby. Zahájení je naplánováno na 14.00 hodin. Krátce poté si všichni mohou připomenout osudnou událost z vyprávění a dozvědí se detaily, které předcházely protržení hráze přehrady i minuty, jež následovaly a přinesly zkázu lidem v údolí. Ve 14.45 hodin začne bohoslužba a následné vysvěcení pomníku, který jmenovitě připomíná oběti katastrofy. Pomník stojí na pozemcích Lesů ČR a jeho návrh zpracovali a zrealizovali studenti Střední uměleckoprůmyslové školy z Jablonce nad Nisou. Tvoří jej žulový kvádr, který byl součástí hráze, a voda ho odvalila několik desítek metrů daleko. O bohoslužbu a o vysvěcení pomníku se společně podělí starokatolický farář z města

Desná ThDr. Karel Koláček a vojenský kaplan Petr Šabaka. V 15.30 hodin všichni přítomní společně uctí památku zesnulých obětí minutou ticha. Oficiální program zakončí promítání filmu o katastrofické události z roku 1916, který zachycuje krajinu, města a obce po protržení přehrady.

Ke stoletému výročí vychází také nová publikace s názvem *Protržená přehrada na Bílé Desné 1916–2016* autorky Dany Nývtové, desenské kronikářky. Knížka přináší nová svědectví o katastrofě. Kupříkladu její autorka zjistila, že obětí tragédie nebylo dvašedesát, jak se dosud uvádělo, ale dokonce pětadesát a další dva lidé zemřeli na následky zranění o pár dní později v nemocnici v Tanvaldu. Dostala se také k celé řadě dosud nezveřejněných dokumentů, z nichž získala nové informace, a tak se v publikaci, vydané k stoletému výročí, dozvědí čtenáři řadu nových skutečností. ←

Text: Blanka Daničková

Foto: Antonín Bělohožník

NA KRAJI

MEMORIÁL ZÁCHRANÁŘŮ Z MANHATTANU

Závod hasičů, policistů a zdravotnických záchranářů, Memoriál záchranářů z Manhattanu, opět uctí památku obětí útoků z 11. září 2001 v New Yorku. Dějištěm 16. ročníku soutěže se stane, stejně jako v předchozích letech, výšková budova a přilehlé parkoviště sídla Libereckého kraje. Klání se uskuteční v sobotu 10. září dopoledne a závodníky čeká silový víceboj a výstup do 17. patra a 21. podlaží. Závod pod záštitou hejtmána Libereckého kraje Martina Půty tradičně pořádá Sbor dobrovolných hasičů Růžodol I ve spolupráci s Hasičským záchranářským sborem Libereckého kraje.

NOVĚ Z KRAJE – KRAJSKÉ SLAVNOSTI

Vrcholem projektu Nově z kraje, který má za cíl představit nové subjekty z různých oblastí působících v Libereckém kraji, se stane slavnost v prostorách Krajského úřadu Libereckého kraje a jeho okolí v Liberci. Za zábavou, hudbou i poznáním mohou návštěvníci přijít v sobotu 10. září od 12.00 hodin. V rámci akce vystoupí populární zpěvačka Bára Poláková, hudebník Jakub Děkan a orchestr Big'O'Band (od 17.00 hod.). Multimediální sál úřadu se promění v kino a vyhlídka na střeše krajského úřadu se stane kavárnou, ožije i hala bývalého VÚTS. Spoustu zábavy si užijí také děti, pro které vyroste v parku za úřadem fun zóna. Vstup je zdarma!

OSLAVY JEŠTĚDU 2016

Tradiční Oslavy Ještědu 2016 se konají v sobotu 17. září (10.00–18.00 hodin). Pro zájemce budou zpřístupněny prostory vysílače Českých Radiokomunikací a Hotelu a restaurace Ještěd či strojovna kabinové lanovky. Na celý den pořadatelé přichystali bohatý program, ať již tradiční vynášení sudů na Ještěd, divadelní představení a výtvarnou dílnu pro děti nebo koncerty skupin Funk Corporation, The Vintage Band, Memphis a The Neons. Tématem oslav je Ještěd ve filmu, i proto je připraveno na večer promítání filmu Grandhotel. Horská služba ČR v rámci dne umožní návštěvníkům prohlídky své stanice a vybavení. Na Beranově cestě budou připraveny outdoorové aktivity pro rodiny s dětmi. Spolek Ještěd 73, který se věnuje obnově Ještědu, představí návštěvníkům technické projekty akad. arch. Otakara Binara. Bližší informace na www.jestedliberec.cz.

DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ 2016

Dny evropského dědictví (European Heritage Days) každý rok v září umožňují veřejnosti

Letošní Oslavy Ještědu se ponosou ve filmovém duchu. Foto: Liberecký kraj

navštívit nejzajímavější památky, budovy a prostory, včetně těch, které jsou jinak zčásti nebo zcela nepřístupné. V Liberci se otevírají brány 10. 9. www.visitliberec.eu, v Jablonci nad Nisou 17. 9. www.jablonec.com, jiná místa v Libereckém kraji v průběhu měsíce www.historickasidla.cz.

POCTY HEJTMANA PRO ROK 2016

Šest osobností z Libereckého kraje obdrží ve středu 28. září Poctu hejtmána za rok 2016. Stane se tak u příležitosti slavnostního večera v Oblastní galerii Lázně v Liberci. V jeho průběhu vystoupí část libereckého pěveckého sboru Severáček a harfenistka Divadla F. X. Šaldy v Liberci Markéta Doubravská. Večerem bude provázet moderátor Robert Tamchyna. Od roku 2006, kdy byly Pocty hejtmána udělovány poprvé, získalo ocenění již šedesát osobností. ←

Krajské volby se konají ve dnech

7. a 8. října 2016.

Volební místnosti budou otevřeny v pátek od 14 do 22 hodin a v sobotu od 8 do 14 hodin.

Redakční rada periodika KRAJ, kterou tvoří nominovaní zástupci všech zastupitelských klubů Zastupitelstva Libereckého kraje, se distancuje od zneužívání tohoto apolitického periodika k předvolební kampani, jak v rubrice K VĚCI činí Změna pro Liberecký kraj (ZPLK).

KRAJŠTÍ ZASTUPITELÉ

K VĚCI

Měly by se v našem kraji stavět další přehrady?

VÍT PŘÍKASKÝ (ČSSD)

Nepředpokládám, že by v našem kraji došlo k výstavbě velkých vodních nádrží. Považuji za účinnější zadržovat vodu v krajině systémem většího množství malých vodních děl, jezů a přírodních jezírek. Tuto funkci může podpořit i výsadba vegetačních pásů a remízků.

JOSEF SOUČEK (KSČM)

Problém s odtokem povrchových vod z našeho území – vše, co u nás pramení, odtéká mimo kraj – se dá řešit několika způsoby. A výstavba nových přehrad v nich má nezastupitelnou úlohu. Zvýší kapacitu zásobních vod pro vodárenské účely, ale i pro závlahy.

VLADIMÍR RICHTER (ODS)

Přehrada je vždy zásadním a v podstatě neměnným zásahem do krajiny, ale i do života místních lidí. Proto nelze říci jasně ano, či ne. Vždy je nutné citlivé posouzení konkrétního záměru a především jeho projednání s místní komunitou.

ALENA LOSOVÁ (PRO LK)

Stavět nové přehrady v našem kraji není nutné. Máme dostatek vodních zdrojů i zádržných nádrží a byla by škoda ničit naši přírodu novými zásahy. Považuji za mnohem lepší využívat přírodní zdroje a zadržovat vodu v krajině přirozeným způsobem.

PETR TULPA (SLIK)

Povodně před několika lety ukázaly, že potřeba výstavby nových přehrad v našem kraji není až tak silná. Měli bychom ale začít pracovat na procesech, které pomohou zmírnit dopady dalších povodní. Sestavit seznam těchto opatření, seřadit je podle priorit a získat finanční podporu třeba od státu anebo z fondů EU. I s podílem kraje by se mělo počítat.

JAROMÍR BAXA (ZPLK)

Potřebujeme přehrady a hráze, které zabrání pokračování zneužívání veřejných peněz na nesmyslné nebo předražené projekty, účelovému ohýbání pravidel veřejných zakázek a zneužívání moci obecně. Odpovědnost však máme všichni, protože volby mohou být dobrou hrází pro ty politiky, kteří v minulosti hráze nestavěli a sami z protékajících peněz profitovali. ←

Další názory zastupitelů si můžete přečíst na www.kraj-lbc.cz/zastupitelstvo

1

- 1 | Ladislav Žák, autor knihy o Protržené přehradě, si užívá zaslouženého odpočinku na úpatí Jizerských hor, pod Černou Studnicí. Foto: Blanka Daníčková
- 2 | Dobový snímek z roku 1916 zachycuje hráz přehrady na Bílé Desné krátce po jejím protržení. Foto: archiv Lukáše Müllera
- 3 | Na vzniku knihy o přehradách s názvem *Jizerskohorské přehrady a katastrofa na Bílé Desné – Protržená přehrada* se podílel Ladislav Žák jako jeden z autorů

2

OSOBNOST KRAJE

LADISLAV ŽÁK

*Převyprávět život třidevadesátiletého Ladislava Žáka by vydalo na dobrodružnou knihu plnou zvratů, ale i krásného vyprávění o sklářství či životě na Jablonecku v dobách dávno minulých. Nikdo knihu o něm ještě nenapsal, zato vitální Ladislav Žák je autorem knížky připomínající smutné výročí události z roku 1916 s názvem *Katastrofa na Bílé Desné* a spoluautorem knihy *Jizerskohorské přehrady a katastrofa na Bílé Desné – Protržená přehrada*. Obě napsal až v důchodu. Jak sám říká: „Pořád mě lákali, abych něco udělal.“*

Celý váš život se točil okolo skla, prožil jste jej v hutích, v pozicích technologů i ředitelů, nebo na úřadě. Nikde ale ani stopa po vlohách spisovatele. Až teprve po roce 1984, kdy jste odešel na zasloužený odpočinek.

V době odchodu do důchodu jsem byl členem rady Městského národního výboru v Desné v Jizerských horách. Všichni okolo mě pořád lákali, abych něco dělal. Znali mě jako aktivního člověka. A nakonec mě uvertali, abych dělal pro Desnou kronikáře. Vzal jsem to a dělal 27 let. Také jsem různě přispíval do desenských novin a také párkrát řečnil na různých akcích. A když přišlo výročí 80. let protržení přehrady na Bílé Desné, napsal jsem knihy. *Katastrofa na Bílé Desné* byla svého času hodně prodávána a tu druhou knihu, tu jsme vytvořili dohromady s kolektivem.

Jak dlouho jste dával knihu k výročí dohromady? Shromáždit informace a podklady a pak je ještě sestavit do

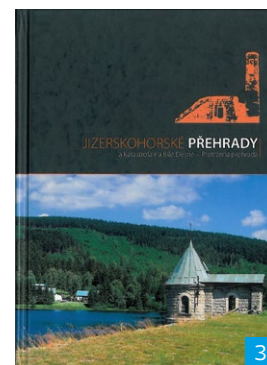
srozumitelného textu není úplně jednoduchá a rychlá záležitost.

Asi rok. Hledal jsem různé materiály. Ohromným zdrojem se mi stala knížka *Protržení přehrady na Bílé Desné ve válečném roce 1916*, kterou napsal místní děkan. Jediný pramen, který vznikl v roce 1916, ještě tedy v roce tragédie. Děkan dal jako jediný dohromady veškeré materiály, sepsal příběhy lidí a já ji poté použil jako výborný pramen.

Při přípravě mé knížky mě příjemně překvapilo, že se k tvorbě přihlásilo Povodí Labe. Tehdejší hrázný na Souši, pan Řezáč, mi pomohl hledat podklady k přehradě, jak se vše při stavbě odehrávalo, dokumenty. Jezdil jsem i do archivu do Hradce Králové, kde zase působil pan Bláha. S ním jsme si také padli do oka, protože mám rád fakta, stejně jako on, tak jsme si rozuměli. Oba mi hlavně k příběhu dodali staré fotografie. A měli tam tehdy výbornou barevnou kopírku, a když jsme na ní ty fotografie kopírovali, tak vycházely krásné snímky, kopírka vytáhla všechny odstíny. Jinak víte, jak to je, kopírka to bylo vždycky od černocho do bělocha.

„Sbírání“ historie jste se začal aktivně věnovat až v důchodu, ale celý váš osobní život je příběhem historie našeho regionu.

Narodil jsem se v Držkově v roce 1923. Vychodil jsem tam až měšťanskou školu, ale 4. ročník jsem studoval v Tanvaldě, protože jsme potřebovali podporovat Čechy. Byla tam Masarykova škola a moje maminka, jako velká vlastenka, mi tehdy řekla: „Ládičku, nedá se nic dělat, musíš jezdit

3

do české školy do Tanvaldu, podpořit Čechy.“

V roce 1938 mě zastihla německá okupace, ale to už jsem chodil do sklářské školy v Železném Brodě. Hned po studiích jsem nastoupil jako rytec skla, ale krátce na to mě totálně nasadili do Semil, do Zittwerke. Bývala to textilka, ale přestěhovali do ní Junkers werke z Německa. V textilce stály krásné nové stroje, ty se musely všechny vybourat, zničit a vyráběly se tu letecké motory. Šlo o tajnou výrobu, tehdy se tam postavily první reaktivní motory Elbing.

Na konci války jste se ženou měli namále...

Na začátku roku 1945 utíkali ruští zajatci a my je krmili, pomáhali jim. A jak to tak bývá, nějaký náš dobrák to píchnul. Zatkli nás, přitom postřelili jednoho Rusa a zavřeli v Liberci. Naštěstí 1. května spáchal Hitler sebevraždu a všichni gestapáci z Liberce prchli, i můj esesák. Říkal si „Šak“, určitě to byl Žák, jen se poněmčil a tajil to. Liberečtí radní prohlásili Liberec za otevřené město a nás pustili jako politické vězně. Bylo to strašně hezké, všude vlály české vlajky. 9. května 1945 jsem se dostal zpátky do Držkova. ←

Autorka rozhovoru: Blanka Daníčková

1

KRAJEM

PŘEHRADY LIBERECKÉHO KRAJE

Přehrady zdobí Liberecký kraj jako skleněné perly náhrdelník. Chrání před povodněmi a zároveň jsou zdrojem pitné vody pro města a obce ležící pod nimi. Nikde v Čechách jich není naskládáno tolik na tak malém prostoru.

Většina z nich vznikla takřka ve stejném období, během dvaceti let před 1. světovou válkou. [Soustavu Jizerskohorských přehrad](#) (5 přehrad z celkového počtu) vyprojektoval profesor Otto Intze z Cách, který byl jedním z nejvýznamnějších evropských stavitelů přehrad. Intzeho čitelný rukopis nesou [přehrady v Harcově](#), Bedřichově, [ve Fojtce](#), [na Mlýnici](#) a ve Mšeně. Až půjdete někdy procházkou pod jabloneckou přehradou, připomene vám osobnost tohoto stavitele pomníček z žulového kamene. Kámen objevili potápěči na dně přehrad při jejím čištění v roce 1996 a našli na něm nápis „Talsperre“, tedy přehrada. Následující rok se jej podařilo po náročném akci z vody vylovit a za čtyři roky pamětní kámen našel důstojné umístění pod přehradou.

Téměř 1,8 mil. rakouských korun stála výstavba další ze soustavy přehrad, v Bedřichově [na Černé Nise](#) (1902–1906). Je součástí hydroenergetické soustavy, do níž patří i 4,4 km dlouhý přivaděč vody s vyrovnávací komorou, který vás lesem dovede až k špičkové [vodní elektrárně v Rudolfově](#) (kulturní památka). V rámci předem domluvené prohlídky tam můžete obdivovat původní dvojitou Peltonovu turbínu a v hrázi

nádrže pod elektrárnou stále vyrábí elektřinu i funkční Francisova turbína. Bez zajímavosti rozhodně není ani vznik rudolfovské elektrárny, jejíž výstavbu provázal v roce 1927 velký skandál ohledně financování stavby, kdy se rozpočtované náklady 7,5 milionu Kč vyšplhaly na astronomických 26,1 milionu Kč. Událost se stala předmětem interpelece v Národním shromáždění ČSR.

Každá z přehrad si zaslouží pozornost. Například [nádrž Mšeno](#) (1906–1910) je ojedinelá nejen svým umístěním v srdci města, ale je technicky nejzajímavější přehradou a její výstavba byla nejnáročnější, neboť má největší povodí. Ze všech přehrad je nejvíce využívanou nádrží k rekreaci. Podobně oblíbeným místem ke koupání je i nádrž Harcov (1902–1904) v Liberci. Její zajímavostí je podzemní náhon, který vede pod stezkou podél přehrad. Jeho vznik si vynutil továrník Theodor Liebig. Náhon zajistil přívod vody, jak pro potřeby textilky, tak [Liebiegovy vily](#).

Opomenout nemůžeme ani mladší vodní díla. Přehradní [nádrž Souš](#) (1911–1915) navrhl Wilhelm Plekner z Prahy a od roku 1973 je zdrojem pitné vody pro Jablonecko a Tanvaldsko. Nejmladší z jizerskohorských přehrad je [nádrž Josefův Důl](#) (1976–1982). Svoji přehradu mají i Lužické hory. Vodní [nádrž Naděje](#) leží v hlubokém údolí Hamerského potoka nedaleko Cvikova, postavena byla v letech 1937–1938. ←

Text: *Blanka Daničková*

- 1 | Přehradní nádrž Naděje leží nedaleko Cvikova. Postavena byla podle projektu A. Niklase z Teplíc v letech 1937–1938 a sloužila jako akumulací nádrž pro pohon mlýna a pily v blízké osadě Hamr. V současnosti není nijak vodohospodářsky využívána a je možné se v ní koupat. Ovšem voda je spíše pro otužilce, neboť i v letních měsících bývá dost studená. Foto: Liberecký kraj
- 2 | Jablonecká přehrada Mšeno je už od svého vybudování oblíbeným místem k rekreaci. Na dobovém snímku z roku 1911 je patrné, že její stavbě musela ustoupit zástavba a na břehu zůstaly pouze osamocené domy. Foto: [mestojablonec.cz](#)
- 3 | Jednu z největších zatěžkávacích zkoušek přinesla v roce 2010 přehradám v Libereckém kraji povodeň. Snímek je z přehrad Mlýnice, ze srpna roku 2010. Foto: Liberecký kraj
- 4 | Nejnovější kniha o povodních vychází k příležitosti 100 let od protržení přehrad na Bílé Desné. Její autorkou je Dana Nývltová. Foto: Lesy ČR

2

3

4

KRAJ. Příloha Libereckého kraje. Vychází 11× ročně.

Vydává Liberecký kraj, U Jezu 642/2a, 461 80 Liberec 2. IČ 70891508. Ev. č.: MK ČR E 21924. Redakční radu tvoří nominovaní zástupci zastupitelských klubů Zastupitelstva LK a Krajského úřadu LK. Redakce: media@kraj-lbc.cz, tel: +420 485 226 111.

Číslo 09/2016 vyšlo 1. září 2016, uzávěrka byla 15. srpna 2016.

magazin.kraj-lbc.cz www.facebook.com/krajlk